

فضای مجازی، بیگانه با مالکیت معنوی

حق مالکیت معنوی یکی از مباحث و مقولات جوان و نوپاست که البته با تمام اهمیتی که دارد، آنچنان که باید و شاید جدی گرفته نمی‌شود.

حق مالکیت معنوی یکی از مباحث و مقولات جوان و نوپاست که البته با تمام اهمیتی که دارد، آنچنان که باید و شاید جدی گرفته نمی‌شود.

از سوی دیگر، رسانه‌های مجازی در سال‌های اخیر بازار پررونقی پیدا کرده و مخاطبان پرشماری را برای خود دست و پا کرده‌اند. این رسانه‌ها با تمام قابلیت‌ها و امتیازاتی که دارند، اما به نظر می‌رسد با مقوله‌ای به نام حق مالکیت معنوی کاملاً غریبه هستند و انس و الفتی با آن ندارند. این نادیده گرفتن و چشم را روی واقعیت‌ها بستن وقتی به رسانه ملی و محصولات و داده‌هایش می‌رسد تشدید شده و شکل و شمایل پررنگ‌تر و جدی‌تری به خود می‌گیرد. همه اینها در حالی است که در سال‌های اخیر تعامل مناسبی میان رسانه ملی و شرکت‌های حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و در نگاه جامع‌تر دنیای مجازی شکل گرفته و این ارتباط روز به روز در حال گسترش است، چراکه روند فضای مجازی به این شکل است که فناوری‌ها به سمت تبادل تصویر در حرکت هستند و بر این اساس سازمان صدا و سیما به عنوان متولی رسانه تصویری فراگیر در کشور همکاری‌های متنوعی را با بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات آغاز کرده است. با توجه به این مهم، رسانه ملی از ظرفیت‌های دنیای مجازی در راستای جذب مخاطبان بیشتر استفاده می‌کند، اما برخی سایت‌ها به عمد هر روز فضای غیر منصفانه‌ای را شکل می‌دهند و بر آتش اختلاف‌افکنی‌های کاذب می‌دمند. به عنوان مثال یک روز در فضای مجازی عنوان می‌شود که یک مجری تلویزیون به علت حضور در یک برنامه مجازی ممنوع‌الفعالیت شده یا روز دیگر اعلام می‌شود رسانه ملی از یک سایت مجازی شکایت کرده است؛ همه هم به این نیت که به جامعه القا کنند صدا و سیما در مقابل فضای مجازی قرار گرفته است. این در حالی است که عملکرد رسانه ملی در سال‌های اخیر خلاف این مساله را نشان می‌دهد و نه تنها به دنبال تعامل مناسب و بهره‌بردن مثبت از فضای مجازی بوده، بلکه در اسناد و چشم‌انداز صدا و سیما بر این مبحث تأکید شده است.

فضای مجازی کامل نیست

دکتر عباس اسدی، مدرس ارتباطات با مثبت‌ارزایی کردن تعامل رسانه ملی و فضای مجازی گفت: برای نظرسنجی دقیق در این حوزه باید تحقیقات میدانی انجام داد، اما به نظرم اگر کسی یا سایتی اعلام کند که صدا و سیما مقابل فضای مجازی ایستاده است، حرفش کاملاً غیرمنصفانه است؛ زیرا تا جایی که می‌دانم، صدا و سیما در برنامه‌سازی از ظرفیت‌های فضای مجازی بهره می‌برد.

وی عنوان کرد: حتی از طریق فضای مجازی برخی برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی معرفی می‌شود و این نشان می‌دهد صدا و سیما از این فضا بهره می‌گیرد. ضمن این که با تعریف اپلیکیشن‌هایی در تلفن‌های همراه، برنامه‌های رادیو در دسترس است. همه این موارد تأیید می‌کند که تعامل سازنده‌ای شکل گرفته است. این استاد دانشگاه با اشاره به همه‌هایی که علیه صدا و سیما مبنی بر نبود تعامل میان این رسانه و فضای مجازی می‌شود، توضیح داد: به نظرم کسانی که این حرف را می‌زنند، علاقه‌مندند تلویزیون تعطیل شود و فقط از طریق شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی برنامه پخش شود که این غیرممکن است. اتفاقاً صدا و سیما باید ساختار سنتی خودش را حفظ و در کنارش از فضای مجازی هم استفاده کند که در حال حاضر در این مسیر گام برمی‌دارد. وی ادامه داد: در واقع فضای مجازی باید مکمل رسانه ملی باشد، نه این که صدا و سیما حذف و فضای مجازی جایگزینش شود. به رغم توسعه فضای مجازی، اما رسانه ملی باید به عنوان یک ساختار سنتی باقی بماند.

دکتر اسدی با اشاره به این که فضای مجازی رسانه کاملی نیست، افزود: این فضا باید به عنوان یک بازوی مکمل در کنار رسانه‌های سنتی مثل تلویزیون، رادیو، مطبوعات و ... قرار بگیرد، حتی اگر فضای مجازی در آینده هم توسعه پیدا کند، باز هم نمی‌تواند جایگزین رسانه ملی شود.

محتوای پاک و آگاهی بخش

دکتر امیر دبیری‌مهر در پاسخ به این سوال که رسانه ملی تا چه میزان از فضای مجازی و قابلیت‌هایش بهره می‌برد، به جام‌جم گفت: استفاده از فضای مجازی طبق اسناد بالادستی مثل حکم انتصاب رئیس رسانه ملی، سند افق صدا و سیما و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی جزو اولویت‌های جدی سازمان است. یکی از این اسناد، چشم‌انداز رسانه و ارتباطات در ایران

1404 است که حدود سه سال درباره این مساله برای اعلام و ارجاع به شورای عالی انقلاب فرهنگی بحث و بررسی شد.

این کارشناس رسانه و استاد دانشگاه ادامه داد: فضای مجازی به عنوان فضای مکمل رسانه ملی است. بنابراین زمانی که تولیدات رسانه اعم از صوت، تصویر، انیمیشن، متن، مولتی مدیا و ... در فضای مجازی بازنشر شود، یک اقدام و استراتژی مهم و تاثیرگذار است که به محتوای پاک، آگاهی بخش و جذاب کمک می کند.

باید روال قانونی طی شود

دبیری مهر با اشاره به هجمه هایی که به صدا و سیما مبنی بر نبود تعامل میان رسانه ملی و فضای مجازی می شود، گفت: این به مساله دیگری برمی گردد. طبق قانون، انتشار صوت و تصویر در کشور در انحصار صدا و سیما قرار دارد. قانون اساسی هم این موضوع را تأیید می کند. علاوه بر مراجع قانونی در این خصوص مصوبات شورای عالی فضای مجازی هم تأکید می کند که همه انحصار صوت و تصویر بر عهده صدا و سیماست، مگر این که تفویض اختیار کند. یعنی این اجازه را بدهد که دیگران هم بتوانند اختیاراتی در فضای برودکست، پادکست، وب و ... داشته باشند.

وی عنوان کرد: در چند سال اخیر با گسترش فضای مجازی برخی شبکه های اینترنتی شکل گرفتند و اقدام به برنامه سازی کردند. اینها کار اشتباهی انجام نمی دهند، اما باید روال قانونی طی و مجوزش از صدا و سیما گرفته شود، حتی تا آنجا که اطلاع دارم مرکز رسانه های نوین در رسانه ملی تشکیل شده و ساز و کارها را برای مجوز انجام می دهد. در مجموع برای فعالیت باید از رسانه ملی مجوز دریافت شود، چون صوت و تصویر را در انحصار دارد.